

Gebouw "Vrede"

In 1910 stelde de kerkeraad een commissie in van zes leden, waarvan drie uit de kerkeraad en drie uit de gemeente.

Het waren resp. G. Knol, P. Wytzes, C. v.d. Belt en H.J. Kuiper, Harm Slagter en K. Kinkhorst.

Ze moest onderzoeken op welke wijze men tot een betere vergaderruimte kon komen. Dit was wel nodig bij de omvang van een kerk van bijna tweeduizend zielen. De oude kerk aan de Nieuwe Sluis kon niet meer in de behoefte voorzien.

De commissie kwam dan ook met twee voorstellen: a) De oude kerk zodanig opknappen dat er betere mogelijkheden van vergaderen ontstonden, b) Een geheel nieuw gebouw stichten in de Schans. De kosten van plan a werden op *f* 1600.-, die van plan b op *f* 6000.- begroot. Geld was er niet en daarom moest men eerst de gemeente raadplegen om haar bereidwilligheid te peilen in de kosten bij te dragen. Die bereidwilligheid bleek niet groot te zijn: een rondgang met een intekenlijst leverde het bedrag op van slechts *f* 158.-, maar -aldus de redenering van de kerkeraad- als het gebouw er eenmaal stond zouden de leden wel over de brug komen. Dit optimisme werd niet beschaamd, al moest men in eerste instantie een groot bedrag lenen. Er werden 79 obligaties ad *f* 100.- uitgegeven, waarvan er jaarlijks een of meer werden afgelost, al naar het verloop van de exploitatie-opbrengsten. Die waren gering, maar elk jaar droeg de kerk op verzoek van de lokaalcommissie in de kosten bij.

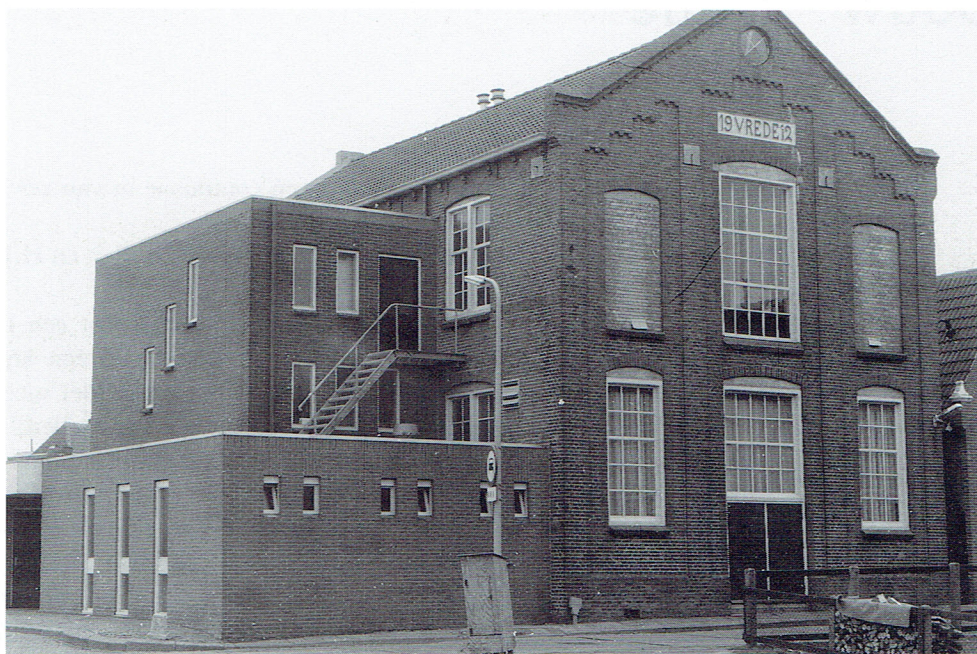
Toen het besluit eenmaal vaststond plan b uit te voeren werd er onderhandeld met H. v.d. Stouwe over de aankoop van een bouwterrein aan de Molensteeg. Hij bood 163 vierkante meter aan voor de prijs van *f* 750.- behoudens enige bedingen en servituten. De betaling moest geschieden 3 maanden na dato en de kosten van kadastrale opmeting waren voor de koper. In maart 1911 kon de commissie rapporteren dat de koop reeds notarieel vastgelegd was. Timmerman Weys uit Vollenhove kreeg opdracht bestek en kostenbegroting te maken. Op het te bebouwen terrein moeten twee bouwvallige huisjes hebben gestaan. We lezen althans dat ze voor *f* 40.- werden gesloopt en dat de resten van de afbraak *f* 13.- opbrachten. De dakpannen, verkocht voor 1 cent per stuk, brachten *f* 4.- op.

Bij de inschrijving bleek de firma Mortier en Vinke de laagste te zijn nl. *f* 6145.-. Ze heeft het werk dan ook uitgevoerd. De bouwcommissie bepaalde dat zodra de pannen kwamen op het nieuwe lokaal ze hier verstreken zou "zooveel daartoe noodig blijken zal". Een ruim mandaat dus om de dorst te lessen!

De eerste steen werd gelegd door br. Knol, de voorzitter van de commissie. Bij de opening op 8 oktober 1912 hielden de beide predikanten Ds. te Velde en Ds. Brouwer een toespraak. Tot conciërge werd benoemd G. v.d. Meulen. Hij bleef in functie tot 1920 en werd opgevolgd door J. v.d. Woude. Toen deze in 1924 overleed, zette zijn vrouw het werk voort. In 1930 werd Philip van Egten conciërge. Na zijn overlijden werd A. Feenstra benoemd [1936]. De eerste conciërge, G. v.d. Meulen heeft nog een tijdje een leeszaal in "Vrede" gehouden op de zaterdagavond. De jeugd kon hier sjoelen en zich met andere "geoorloofde" spelen vermaken. De helft van de bruto opbrengst mocht v.d. Meulen als leider behouden. Een reglement voor het gebruik van de zalen was uiteraard noodzakelijk. De huurprijs gaf nogal eens aanleiding tot protesten, vooral van de zijde van de jongelingsvereniging. De stoelen konden geleend worden voor 8 cent per stuk per keer. De huisgenoten des geloofs mochten ze huren voor 5 cent per stuk. Wat de naam van het gebouw betreft, "Vrede", tasten we volledig in het duister. De notulen van de lokaalcommissie vermelden hierover niets. Navraag bij oude kerkleden leverde niets op. Het heeft weinig zin hier bepaalde veronderstellingen te uiten.

Toen het gebouw in gebruik werd genomen bleken de totale kosten inclusief banken en stoelen *f* 8290,92 te bedragen. De inkomsten bedroegen *f* 8088,10. Het

Gebouw Vrede.

tekort ad f 202,82 werd voorgeschoten door br. Knol, tegen rente.

Hier volgen nog enige gegevens uit de beginperiode van het gebouw: In 1914 verzocht de burgemeester Vrede beschikbaar te stellen voor de huisvesting van de Belgische vluchtelingen. In augustus 1914 schonden de Duitsers de neutraliteit van België. Na de val van Antwerpen vluchtten meer dan een miljoen Belgen naar Nederland, dat zelf ruim 6 miljoen inwoners telde. Ze werden zoveel mogelijk over het land verdeeld. Weliswaar keerde verreweg het grootste deel na de bezetting van bijna geheel België weer terug, maar een honderdduizend van hen bleven hier gedurende de gehele oorlog. De kerkeraad verklaarde zich bereid het gebouw voor het gevraagde doel af te staan, hoewel men voor de kerk grote moeilijkheden voorzag en men verzocht de burgemeester naar iets anders om te zien. Dat was er blijkbaar niet, want de Belgen werden er gehuisvest. In 1918 deed zich een analoog geval voor. Toen de Duitsers zich terug moesten trekken uit Frankrijk, vluchtten uit de noordelijke departementen van dit land veel Fransen naar Nederland. Het afstaan van Vrede ging niet van harte. Beducht voor vordering door de burgemeester ging men accoord en de Fransen vonden er tijdelijk onderdak.

De verlichting van het gebouw kostte veel geld. Geen wonder, want men vergaderde er in hoofdzaak 's avonds. Een firma uit Noord-Holland bood aan naar brongas te boren tot op een diepte van 70 meter, naast het gebouw. Kosten f 350.-, installatie verlichting f 1200.- De zaak ging niet door; de grondslag was te hoog. In 1918 kwam er elektrisch licht.

De bewaarschool is van 1918 tot 1927 in Vrede gehouden. Toen werd het drieklassige schooltje op het Cingel gebouwd, inmiddels al weer jaren verdwenen.

Dat "Vrede" in een grote behoefte voorzag blijkt uit de talrijke verenigingen die er gebruik van hebben gemaakt. We noemen er enkele: muziekverenigingen [Excelsior, later Voorwaarts], Martha en Maria, Gideon, de Arjos, de metaalwerkersbond, de middenstandsvereniging, Patrimonium, de kiesvereniging etc, etc. De catechisaties kregen altijd voorrang. Een aanvraag van de reciteerclub werd afgevoerd, evenals een verzoek van de SDAP.

De muziekvereniging Excelsior mocht er wel een feestavond houden, maar alleen onder voorwaarde dat er geen voordrachten of iets dergelijks werden gedaan "die zich zouden verliezen in het spotachtige of onbetamelijkheid".

In 1926 kwam er een geluiddempende laag tegen de zoldering en kreeg de steeds doorslaande gevel een spouwmuur. Over de verdere gang van zaken rondom Vrede later meer.